

การแถลงข่าวของโฆษกศูนย์บริหารสถานการณ์แพร่ระบาดของโรคติดเชื้อ COVID-19:
การศึกษาตามแนวคิดวิธีวิทยาแบบชาติพันธุ์วรรณนาแห่งการสื่อสารร่วมกับชาติพันธุ์วรรณนาดิจิทัล
Press Conferences of Centre for COVID-19 Situation Administration's spokesman:
A Study of Ethnography of Communication and Netnography:

วรพงศ์ ไชยฤกษ์¹
Worapong Chairerk

บทคัดย่อ

บทความนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาองค์ประกอบการสื่อสารในการแถลงข่าวของโฆษกศูนย์บริหารสถานการณ์แพร่ระบาดของโรคติดเชื้อ COVID-19 (ศบค.) ตามแนวคิดชาติพันธุ์วรรณนาแห่งการสื่อสาร ของไฮม์ส์ (Hymes, 1964) ร่วมกับแนวคิดชาติพันธุ์วรรณนาดิจิทัล ของโคซิเน็ตส์ (Kozinets, 2010) ข้อมูลที่ใช้ในการศึกษา คือ คลิปวิดีโอการแถลงข่าวของโฆษกศูนย์บริหารสถานการณ์การแพร่ระบาดของโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 (โควิด-19) จาก www.thaigov.go.th ตั้งแต่วันที่ 29 มีนาคม -19 กรกฎาคม 2563 จำนวน 18 คลิป

ผลการศึกษาตามแนวคิดวิธีวิทยาแบบชาติพันธุ์วรรณนาแห่งการสื่อสาร พบองค์ประกอบในการสื่อสาร 8 องค์ประกอบ ดังนี้ 1) เหตุการณ์การสื่อสาร ประกอบด้วย เหตุการณ์การสื่อสารด้านพื้นที่ คือ การถ่ายทอดสดจากศูนย์บริหารสถานการณ์แพร่ระบาดของโรคติดเชื้อ COVID-19 และการฉายผ่านช่องยูทูบ และเหตุการณ์การสื่อสารด้านเวลา ประกอบด้วย เหตุการณ์ช่วงแรกเริ่มที่เกิดสถานการณ์ เหตุการณ์ช่วงวิกฤตที่มีผู้ติดเชื้อสูง และ เหตุการณ์ช่วงผ่อนคลายที่สถานการณ์ดีขึ้น 2) ผู้ร่วมเหตุการณ์การสื่อสาร ประกอบด้วย ผู้ส่งสาร ได้แก่ รัฐบาล ผู้เชี่ยวชาญ โฆษก และ สื่อมวลชน และผู้รับสาร ได้แก่ สื่อมวลชน บุคลากรทางการแพทย์ และประชาชน 3) จุดมุ่งหมายในการสื่อสาร ประกอบด้วย การชี้แจง และการรายงานสถานการณ์ การโน้มน้าวใจให้ปฏิบัติตาม และการลดความวิตกกังวล 4) ลำดับวัจนกรรม ประกอบด้วย การเกริ่นนำ การให้ข้อมูล/ชี้แจงรายละเอียด การถามตอบ และการยุติการแถลงข่าว 5) น้ำเสียง ประกอบด้วย น้ำเสียงจริงจัง วิตกกังวล โศกเศร้า และผ่อนคลาย 6) เครื่องมือในการสื่อสาร ประกอบด้วย การใช้เครื่องมือสื่อสาร ได้แก่ เครื่องขยายเสียง โทรทัศน์ คอมพิวเตอร์ โทรศัพท์ สัญญาณอินเทอร์เน็ต และวิธีการในการสื่อสาร ได้แก่ การนำเสนอข้อมูลในรูปแบบ สถิติ กราฟ แผนภูมิ และตาราง 7) บรรทัดฐานของปฏิสัมพันธ์ และการตีความ ได้แก่ การยอมรับข้อตกลงร่วมกัน และการตีความ และ 8) ประเภทของตัวบท ประกอบด้วย ทัศนปริจเฉท และปฏิบัติปริจเฉท ด้านผลการศึกษาตามแนวคิดวิธีวิทยาชาติพันธุ์วรรณนาดิจิทัล พบองค์ประกอบ 4 รูปแบบ ได้แก่ 1) รูปแบบการเข้าถึงพื้นที่ 2) รูปแบบการสื่อสาร 3) รูปแบบการแบ่งปันข้อมูล และ 4) รูปแบบการจัดเก็บข้อมูล จากผลการศึกษาทั้ง 2 แนวคิด สะท้อนให้เห็นว่าองค์ประกอบในการสื่อสารเพื่อการแถลงข่าวที่ดีจะส่งผลต่อประสิทธิภาพในการสื่อสาร ดังนั้นผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับการแถลงข่าวจึงควรตระหนักและให้ความสำคัญเนื่องจากการแถลงข่าวเป็นการสื่อสารสาธารณะมีฐานะเป็นสื่อประเภท “วาทกรรมสาธารณะ”

คำสำคัญ: ชาติพันธุ์วรรณนาแห่งการสื่อสาร, ชาติพันธุ์วรรณนาดิจิทัล, การแถลงข่าว, โฆษก, COVID

¹ ผศ.ดร.ประจำสาขาวิชาภาษาไทย คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏภูเก็ต, worapong.c@pkru.ac.th

Abstract

This paper describes the results of a study on communication components in a Press Conferences of Centre for COVID-19 Situation Administration's spokesman, Hymes concept of Ethnography of Communication (Hymes, 1964) and Kozinets concept of Netnography (Kozinets, 2010) were applied to the study. Data were collected from the press conferences videos 18 in a total of Centre for COVID-19 Situation Administration from March 29, 2020, until July 19, 2020, on www.thaigov.go.th.

The results revealed of Ethnography of Communication there were divided into 8 components including 1) The Situation consisted of area communication events, which are live broadcasts from the Center for Infectious Disease Epidemic Center for COVID-19 and reruns via YouTube channels. And time communication events, consisting of an early event when the COVID-19 epidemic situation occurred, a crisis event with high number of infected people, and an event when the situation eased. 2) The communication participants incident participants consisted of messengers, including governments, experts, spokesmen and mass media. And the audience is the mass media and the public. 3) The ends consists of clarifying reporting persuading and anxiety reducing the situation. 4) The act sequences consists of opening, elucidating and information giving, questions and answers, and exit from the press conference. 5) The key consists of serious, anxious, sad, and relaxed tones. 6) The instrumentalities include the use of communication tools such as amplifiers, televisions, computers, telephones, internet signals. The use of statistics, graphs, charts, and tables 7) The norms of interaction and interpretation are acceptance of the collective agreement and interpretation. 8) The genres consists of procedural and expository. As for the results revealed of Netnography, it was found that 4 components including 1) spatial access 2) communication 3) information sharing and 4) data storage. From the results of both studies, it reflects that the elements of good communication for press conferences affect the efficiency of communication. Therefore, those involved in press conferences should be aware and pay attention because press release is a public communication as a type of media. "Public Discourse"

Keywords: Ethnography of Communication, Netnography, Press Conferences, spokesman, COVID-19

บทนำ (Introduction)

การสื่อสารสถานการณ์การแพร่ระบาดของโรคติดเชื้อ COVID-19 ของรัฐบาลเป็นช่องทางสำคัญในการสื่อสารระหว่างหน่วยงานภาครัฐกับประชาชนชาวไทย ด้วยเหตุนี้ศูนย์บริหารสถานการณ์แพร่ระบาดของโรคติดเชื้อ COVID-19 (ศบค.) จึงได้รับการจัดตั้งขึ้นเพื่อทำหน้าที่กำหนดนโยบายและมาตรการเร่งด่วนในการบริหารสถานการณ์การแพร่ระบาดของโรคติดเชื้อ COVID-19 การแถลงข่าวของโฆษกศูนย์บริหารสถานการณ์แพร่ระบาดของโรคติดเชื้อ COVID-19 (ศบค.) จึงมีความสำคัญเพื่อรายงานสถานการณ์การแพร่ระบาดของโรคติดเชื้อ COVID-19 ให้เข้าถึงผู้รับ

การประชุมวิชาการระดับชาติศิลปศาสตร์วิชาการ ครั้งที่ 2 :
ภาษา วัฒนธรรม การสื่อสาร และสุขภาวะกับนวัตกรรมการพัฒนาสังคมอย่างยั่งยืน
วันศุกร์ที่ 26 สิงหาคม 2565

สารมากที่สุด เนื่องจากการแถลงข่าวเป็นการบอกกล่าวชี้แจงแถลงไขเกี่ยวกับสถานการณ์ หรือเหตุการณ์สำคัญต่าง ๆ ดังที่ ประไพพรรณ พึ่งฉิม (2560) อ้างถึงใน สมภพ โรจนพันธ์ (2530, หน้า 1) ได้กล่าวถึง การแถลงข่าวไว้ว่า การแถลงข่าว หมายถึง การแจ้งข่าวอย่างมีแบบแผนเกี่ยวกับกิจกรรมของสถาบันหรือองค์การแก่นักข่าว เป็นการสร้างความสัมพันธ์ที่ดีระหว่างสถาบันหรือองค์การกับกลุ่มชนหรือสถาบันด้วยกัน เพื่อให้กิจกรรมหรืองานพิเศษขององค์การที่จัดขึ้นดำเนินไปด้วยดีและบรรลุวัตถุประสงค์ที่กำหนดไว้

โฆษกศูนย์บริหารสถานการณ์แพร่ระบาดโรคติดเชื้อ COVID-19 จึงเป็นบุคคลสำคัญที่ชี้แจงและประชาสัมพันธ์ต่อประชาชนเพื่อรู้เท่าทันและเข้าใจตรงกันในสถานการณ์การแพร่ระบาดโรคติดเชื้อ COVID-19 เนื่องจากโฆษกเป็นผู้ประกาศ หรือผู้แถลงข่าวแทน โดยชี้แจงแถลงไขเรื่องราว ข่าวสารสำคัญ หรือชี้แจงตอบข้อซักถาม ดังที่ สมชาติ กิจจรยง (2561, หน้า 54) ได้กล่าวถึง โฆษก ไว้ว่าหมายถึง ผู้กล่าวแทนเพื่อประสานเชื่อมโยงหน่วยงานของรัฐหรือเอกชนกับผู้ชม ผู้ฟังให้ดำเนินไปอย่างต่อเนื่องและมีระเบียบ กล่าวอีกนัยหนึ่งของคำว่าโฆษกคือ ผู้ที่ทำหน้าที่ในการสร้างความเข้าใจอันดีระหว่างหน่วยงาน องค์กร กับประชาชน โดยการให้สาระหรือข่าวสารต่าง ๆ เพื่อให้ได้รับการสนับสนุนร่วมมือ อันจะทำให้กิจการงานต่าง ๆ นั้นประสบผลสำเร็จ ได้ตามวัตถุประสงค์ โดย ศบค. ได้แต่งตั้ง นายแพทย์ ทวีศิลป์ วิษณุโยธิน สาธารณสุขนิเทศก์ เขต 10 เป็นโฆษกทำหน้าที่หลักในการแถลงข่าวสถานการณ์การแพร่ระบาดเชื้อไวรัสโคโรนา 19 ด้วยเหตุนี้ เนื้อหาที่โฆษกศูนย์บริหารสถานการณ์แพร่ระบาดโรคติดเชื้อ COVID-19 ใช้ในการแถลงข่าวจึงจำเป็นต้องมีองค์ประกอบในการสื่อสารที่เข้าใจง่าย น่าสนใจ และชวนให้ติดตาม

แนวคิดชาติพันธุ์วรรณนาแห่งการสื่อสาร (Ethnography of Communication) ของไฮมส์ (Hymes, 1964) เป็นแนวคิดหนึ่งที่สามารถนำมาใช้ในการศึกษาองค์ประกอบในการสื่อสาร เนื่องจากเป็นแนวคิดที่รู้จักอย่างกว้างขวางว่าเป็นแนวคิดที่บูรณาการมาจากความรู้ในสาขาวิชาต่าง ๆ เช่น สังคม-วิทยา มานุษยวิทยา คติชนวิทยา และภาษาศาสตร์ จึงใช้ศึกษาภาษาได้หลายด้าน อาทิ วัฒนธรรมที่ใช้เป็นพิเศษในบางโอกาสอย่างการแถลงข่าว แต่การแถลงข่าวในปัจจุบันไม่ได้จำกัดอยู่เพียงการแถลงข่าวในพื้นที่จริงหรือสถานที่ที่จัดกิจกรรมเท่านั้น เนื่องจากปัจจุบันการติดต่อสื่อสารได้เปลี่ยนแปลงไปตามโลกาภิวัตน์ ดังแนวคิดของ เบญจรงค์ ธีระผลิกะ (2020) ที่กล่าวโดยสรุปได้ว่า “การสื่อสารจากพื้นที่จริงมีการขยายมายังพื้นที่ออนไลน์ส่งผลให้มนุษย์สร้างวัฒนธรรมและชุมชนในพื้นที่ออนไลน์ขึ้น มีการขยายแนวคิดดั้งเดิมของการศึกษาภาคสนามในพื้นที่จริงแบบเผชิญหน้าตัวต่อตัว สู่อินเทอร์เน็ตทางเทคโนโลยีผ่านออนไลน์ในพื้นที่เสมือน ด้วยเหตุนี้แนวคิดชาติพันธุ์วรรณนาดิจิทัล (Netnography) จึงได้รับการพัฒนาขึ้นโดยศาสตราจารย์โรเบิร์ต โคซินเนตส์ (Professor Robert V. Kozinets) ซึ่งอธิบายที่มาว่า “ชุมชนออนไลน์ก่อตัวขึ้นหรือแสดงให้เห็นถึงวัฒนธรรม ความเชื่อ ค่านิยม และธรรมเนียมปฏิบัติที่ทำตาม ชี้นะ และขึ้นนำพฤติกรรมของสังคมหรือกลุ่มใดกลุ่มหนึ่ง” (Kozinets, 2010) ซึ่งจากคำอธิบายข้างต้นสามารถอธิบายเพิ่มเติมได้ว่า ชุมชนออนไลน์มีความคล้ายกันกับชุมชนในพื้นที่จริง เพราะสอดคล้องความเชื่อ ทศนคติ และธรรมเนียมปฏิบัติอยู่เช่นกัน เมื่อผู้คนใช้อินเทอร์เน็ตมากขึ้นเรื่อย ๆ จำนวนที่เพิ่มขึ้นของผู้ใช้อุปกรณ์อิเล็กทรอนิกส์เป็นสื่อกลางในการสื่อสาร จึงช่วยและส่งเสริมการสร้างชุมชนมากขึ้นเช่นกัน”

กล่าวโดยสรุปได้ว่า ในปัจจุบันหากต้องการศึกษาองค์ประกอบในการสื่อสารการแถลงข่าว นอกจากนำแนวคิดชาติพันธุ์วรรณนาแห่งการสื่อสาร มาเป็นแนวคิดหลักในการศึกษาแล้ว ผู้ศึกษาควรใช้วิถีวิทยาแบบชาติพันธุ์วรรณนาดิจิทัลร่วมด้วย ทั้งนี้เพื่อให้สามารถเข้าใจทั้งการสื่อสารในพื้นที่จริง และพื้นที่เสมือน เช่นเดียวกับการศึกษาการแถลงข่าวของโฆษกศูนย์บริหารสถานการณ์แพร่ระบาดโรคติดเชื้อ COVID-19 ที่ผู้วิจัยศึกษาตามแนวคิดวิถีวิทยาแบบชาติ

พันธู์วรรณาดิจิทัลร่วมกับชาติพันธู์วรรณาแห่งการสื่อสาร ซึ่งจะนำไปสู่ความเข้าใจโครงสร้างของสื่อสารในการแถลงข่าวของโฆษกศูนย์บริหารสถานการณ์แพร่ระบาดของโรคติดเชื้อ COVID-19 (ศบค.) มากยิ่งขึ้น และเข้าใจวัฒนธรรมและชุมชนที่เกิดขึ้นผ่านการติดต่อสื่อสารด้วยสื่อสังคมออนไลน์มากขึ้นด้วย

วัตถุประสงค์ในการศึกษา (Objective)

เพื่อศึกษาองค์ประกอบการสื่อสารในการแถลงข่าวของโฆษกศูนย์บริหารสถานการณ์แพร่ระบาดของโรคติดเชื้อ COVID-19 (ศบค.) ตามแนวคิดวิธีวิทยาแบบชาติพันธู์วรรณาแห่งการสื่อสารร่วมกับชาติพันธู์วรรณาดิจิทัล

ทบทวนวรรณกรรม (Literature Review)

แนวคิดชาติพันธู์วรรณาแห่งการสื่อสาร (Ethnography of Communication)

แนวคิดชาติพันธู์วรรณาแห่งการสื่อสาร ของโฮมส์ (Hymes, 1964) เป็นแนวคิดที่พิจารณาการสื่อสารโดยแจกแจงเป็นองค์ประกอบ 8 องค์ประกอบ โดยการแจกแจงองค์ประกอบนี้มีแนวคิดพื้นฐานเช่นเดียวกับการวิเคราะห์ระบบเสียงของภาษาหนึ่ง ที่ต้องแจกแจงองค์ประกอบโดยใช้ความรู้ทางสัทศาสตร์ กรอบการวิเคราะห์องค์ประกอบการสื่อสารของโฮมส์ รู้จักกันในชื่อ the S-P-E-A-K-I-N-G grid คำว่า SPEAKING มาจากอักษรย่อชื่อองค์ประกอบทั้ง 8 ซึ่งได้แก่

S มาจาก situation (บางเล่มใช้ setting and scene) – เหตุการณ์การสื่อสาร หมายถึง พื้นที่และเวลาซึ่งเป็นสภาวะแวดล้อมทางกายภาพของเหตุการณ์ที่มีการสื่อสาร

P มาจาก participants – ผู้ร่วมการสื่อสาร หมายถึง ผู้ที่มีส่วนในการสื่อสารทั้งผู้พูดหรือผู้ส่งสาร ผู้ฟังหรือผู้รับสาร และผู้ที่อยู่ใกล้เคียงซึ่งมีผลต่อการสื่อสารนั้น ๆ

E มาจาก ends – จุดมุ่งหมาย หมายถึง เป้าหมายหรือผลที่ต้องการบรรลุในการสื่อสารนั้น

A มาจาก act sequences – ลำดับวัจนกรรม หมายถึง ลำดับของถ้อยคำที่สื่อเจตนาต่าง ๆ ในการสื่อสาร

K มาจาก key – น้ำเสียง หมายถึง น้ำเสียงและวิธีการสื่อสารที่แสดงอารมณ์ความรู้สึกต่าง ๆ ซึ่งจะช่วยในการตีความหมาย เช่น จริงจ้ง ที่เล่นทีจริง เศร้า ฯลฯ

I มาจาก instrumentalities – เครื่องมือสื่อสาร หมายถึง ช่องทางการสื่อสาร รูปแบบของถ้อยคำ และลีลาภาษา เช่น สื่อแบบตัวต่อตัว สื่อผ่านอินเทอร์เน็ต สื่อสารทางเดียว หรือสองทาง ใช้เสียงพูดหรือรูปเขียน ใช้ภาษาแบบทางการหรือกันเอง ฯลฯ

N มาจาก norms of interaction and interpretation – บรรทัดฐานการปฏิสัมพันธ์และการตีความ หมายถึง ความเชื่อและความรู้จากวัฒนธรรมนั้น ๆ ที่กำกับการสื่อสารและการตีความสาร

G มาจาก genres – ประเภทของตัวบท หมายถึง ประเภทของตัวบทนั้น ๆ (Textual Categories) ซึ่งจะเกี่ยวข้องกับเหตุการณ์การสื่อสาร เช่น การบรรยายในชั้นเรียนระดับ มหาวิทยาลัย รายงานข่าว การสัมภาษณ์ทางโทรทัศน์ ฯลฯ

แนวคิดชาติพันธู์วรรณาดิจิทัล (Netnography)

แนวคิดชาติพันธู์วรรณาดิจิทัล ของโคซิเน็ตส์ (Kozinets, 2010) เป็นแนวคิดที่มีความคล้ายคลึงกับแนวคิดชาติพันธู์วรรณาแบบเดิม แต่ในขณะที่เดียวกันก็มีความแตกต่างกันในรายละเอียด 4 ประการ ตามการศึกษาของ

การประชุมวิชาการระดับชาติศิลปศาสตร์วิชาการ ครั้งที่ 2 :
ภาษา วัฒนธรรม การสื่อสาร และสุขภาวะกับนวัตกรรมการพัฒนาสังคมอย่างยั่งยืน
วันศุกร์ที่ 26 สิงหาคม 2565

โคซิเน็ตส์ ผ่านการศึกษาเรื่อง Netnographic Analysis: Understanding Culture through Social Media Data (Kozinets, 2010) ดังรายละเอียดต่อไปนี้

1. การเข้าถึงพื้นที่ภาคสนามที่หลากหลายเพิ่มขึ้น ข้อมูลออนไลน์ส่งผลให้การเข้าถึงสนามการวิจัย ได้เพิ่มขึ้นอย่างมาก เพราะเนื่องจากการเกิดขึ้นของชุมชนและวัฒนธรรมในพื้นที่เสมือนหรือดิจิทัล ทำให้ผู้เข้าร่วมมีสภาพแวดล้อมแบบไร้พรมแดนอย่างแท้จริง เพราะสมาชิกที่กระจายตัวทางภูมิศาสตร์สามารถพบปะ และสื่อสารกันได้ทุกที่ และทุกเวลา โดยปราศจากข้อจำกัดต่าง ๆ เนื่องจากทุกคนในสังคมสามารถเข้าถึงอินเทอร์เน็ตได้ด้วยการเชื่อมต่ออินเทอร์เน็ต

2. การสื่อสารมีความหลากหลาย หมายถึง มีหลากหลายวิธีที่นักวิจัยและสมาชิกในชุมชน หรือสนามการวิจัยมีความสัมพันธ์ในหลาย ๆ ช่องทางทางการสื่อสาร รวมถึงการโต้ตอบแบบตัวต่อตัวได้ทันทีหากเกิดประเด็นต่าง ๆ เกิดขึ้น เมื่อมีการประชุมและการสนทนาแบบตัวต่อตัวเสริมด้วยตัวอักษร ซึ่งนักวิจัยสามารถพิจารณาช่องทางสื่อสารต่าง ๆ ยิ่งไปกว่านั้นปฏิสัมพันธ์ออนไลน์นั้นมีความซับซ้อนอย่างมาก เนื่องจากมีความเป็นนิรนามสามารถเกิดขึ้นได้ทั้งแบบส่วนตัวและแบบสาธารณะ

3. การเชื่อมต่อสื่อสารข้ามหลายรูปแบบ โดยสามารถสื่อสารในรูปแบบต่าง ๆ เช่น ข้อความ, ภาพ, เสียง นอกจากนี้ยังมีความซับซ้อนเพิ่มขึ้นในรูปแบบของการสื่อสารที่ตอนนี้มักจะเชื่อมโยงหนึ่งไปยังอีก การสนทนาเกิดขึ้นในหลายช่องทางการสื่อสารระหว่างสมาชิกชุมชนหลายคน และความก้าวหน้าทางเทคโนโลยีล่าสุดทำให้สามารถโพสต์และแบ่งปันเนื้อหาบนพื้นที่ที่หลากหลาย ในหลายรายการอาจถูกโพสต์ข้ามเครือข่ายสังคมออนไลน์และบล็อกต่าง ๆ ที่มีการเปลี่ยนพื้นที่ทางภูมิศาสตร์ที่ใช้ร่วมกันบนเครือข่ายสังคมออนไลน์

4. การเก็บถาวรอัตโนมัติ เนื่องจากการบันทึก เรียงลำดับและการจัดเก็บถาวรบนอินเทอร์เน็ตซึ่งคล้ายกับการเข้าถึงการบันทึก โดยปัจจุบันจะสามารถสังเกตได้ว่าการเก็บข้อมูล นั้นสามารถจับเก็บได้ทั้งข้อมูลเอกสารและข้อมูลทางการศึกษา หากว่าผู้วิจัยประสงค์จะศึกษาวัฒนธรรมใดวัฒนธรรมหนึ่งโดยการใช้อุปกรณ์ อิเล็กทรอนิกส์ ข้อมูลบันทึกการศึกษา ก็สามารถเรียกดูซ้ำได้ทุกที่ทุกเวลา รวมทั้งข้อมูลการสนทนานั้นสามารถโอนถ่ายไปยังพื้นที่จัดเก็บต่าง ๆ ยิ่งไปกว่านั้นยังมีความปลอดภัยจากการถูกโจรกรรมข้อมูลได้ด้วยการตั้งรหัสผ่านการแสดงตัวตน

จากแนวคิดทั้ง 2 แนวคิดข้างต้น สามารถสรุปได้ว่าวิธีวิทยาแบบชาติพันธุ์วรรณาดิจิทัล (Netnography) หมายถึง วิธีการวิจัยเชิงคุณภาพที่ประยุกต์ วิธีการวิจัยแบบชาติพันธุ์วรรณาเดิม (Ethnography) เพื่อทำความเข้าใจวัฒนธรรมและชุมชนที่เกิดขึ้นผ่านการติดต่อ สื่อสารด้วยคอมพิวเตอร์...” (Kozinets, 2002) ยิ่งไปกว่านั้น ไฮเมส (Hymes, 2003) กล่าวว่า ชาติพันธุ์วรรณาเป็นเรื่องที่เกี่ยวข้องกับชีวิตประจำวัน สิ่งที่เราต้องการหาในชาติพันธุ์วิทยา คือความรู้ที่คนอื่นมีอยู่แล้ว ความสามารถของเราในการเรียนรู้ทางชาติพันธุ์เป็นส่วนเสริมของสิ่งที่มนุษย์ทุกคนต้องทำ นั่นคือเรียนรู้ความหมาย บรรทัดฐาน และรูปแบบวิถีชีวิตทางชาติพันธุ์วิทยาดิจิทัลนั้นถือว่าการรวบรวมและลดขั้นตอนต่าง ๆ (เบญจรงค์ ธิระผลิกะ, 2020)

วิธีการวิจัย (Research Methodology)

งานวิจัยนี้เป็นงานวิจัยเชิงคุณภาพ ผู้วิจัยเก็บรวบรวมข้อมูลจากคลิปวิดีโอการแถลงข่าวของโฆษกศูนย์บริหารสถานการณ์การแพร่ระบาดของโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 (โควิด-19) ตั้งแต่วันที่ 29 มีนาคม – 19 กรกฎาคม 2563 จำนวน 18 คลิป โดยการเลือกแบบเจาะจง คือ เจาะจงเลือกศึกษาเฉพาะคลิปการแถลงข่าวของวันอาทิตย์

การประชุมวิชาการระดับชาติศิลปศาสตรวิชาการ ครั้งที่ 2 :
ภาษา วัฒนธรรม การสื่อสาร และสุขภาวะกับนวัตกรรมทางสังคมอย่างยั่งยืน
วันศุกร์ที่ 26 สิงหาคม 2565

เนื่องจากวันอาทิตย์เป็นวันที่โฆษกศูนย์บริหารสถานการณ์การแพร่ระบาดของโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 (โควิด-19) สรุปลักษณะที่เกิดขึ้นตลอดตลอดทั้งสัปดาห์ ข้อมูลที่น่าเสนอจึงเป็นข้อมูลที่สำคัญและมองเห็นภาพรวมของทั้งสัปดาห์ ซึ่งผู้วิจัยเก็บรวบรวมข้อมูลโดยการศึกษาย้อนหลังจากเว็บไซต์ www.thaigov.go.th โดยแบ่งวิธีการศึกษาเป็น 2 วิธี ดังนี้

1. การวิเคราะห์ข้อมูลจากตัวบทการแถลงข่าวโดยการถอดเสียงและจัดทำเป็นบทแถลงข่าว (Transcript) หลังจากนั้นศึกษาองค์ประกอบการสื่อสารในตัวบทการแถลงข่าวของโฆษกศูนย์บริหารสถานการณ์การแพร่ระบาดของโรคติดเชื้อโควิด-19 แล้วแยกประเด็น และนำข้อมูลที่ได้ทั้งหมดมาวิเคราะห์

2. การวิเคราะห์ข้อมูลจากการสังเกต โดยการสังเกตอวัจนภาษาที่โฆษกศูนย์บริหารสถานการณ์การแพร่ระบาดของโรคติดเชื้อโควิด-19 ใช้ประกอบการแถลงข่าว รวมถึงสังเกตข้อมูลอื่น ๆ ตามแนวคิดการวิจัยวิทยานิพนธ์ระดับปริญญาโทที่จัดทำร่วมกับชาติพันธุ์วรรณนาแห่งการสื่อสาร

ความเชื่อมั่นของข้อมูลที่ได้จากเว็บไซต์รัฐบาลไทย (www.thaigov.go.th) นับเป็นข้อมูลที่มีความถูกต้องสูง เนื่องจากการบันทึกข้อมูลด้วยกล้องวิดีโอที่มีคุณภาพสูง นำเสนอข้อมูลผ่านบุคคลที่ได้รับคัดเลือกจากรัฐบาลว่าเป็นคนที่น่าเชื่อถือ ดังนั้นคำพูดและอธิบายที่ได้ถูกบันทึกและถ่ายทอดสดสู่สาธารณชน เมื่อผู้วิจัยนำมาศึกษาย้อนหลังด้วยการถอดเทปแบบคำต่อคำและอธิบายภาษาท่าทางตามข้อกำหนดของแนวคิดที่ใช้ในการศึกษาที่ผู้วิจัยประยุกต์ใช้ จึงทำให้สามารถวิเคราะห์ข้อมูลได้เป็นอย่างดีและมีความเชื่อมั่นของข้อมูลสูง

ด้านความน่าเชื่อถือของข้อมูลเกี่ยวกับข้อค้นพบที่ได้จากข้อมูล นับว่ามีความน่าเชื่อถือสูง เนื่องจากข้อมูลมีความสมบูรณ์ ผู้วิจัยถอดเทปทุกคำไม่ได้ปรับเปลี่ยนแต่อย่างใดจึงมีความสมบูรณ์และถูกต้อง สามารถนำมาให้ผู้ที่เกี่ยวข้องตรวจสอบความถูกต้องและความละเอียดได้ตามจำนวนครั้งที่ต้องการ นอกจากนี้การเก็บข้อมูลแบบผสมวิธีทำให้สามารถตรวจสอบข้อมูลซ้ำได้ และได้ข้อมูลประกอบรอบด้านมากยิ่งขึ้น

ผลการศึกษา (Research Finding)

จากการศึกษาองค์ประกอบการสื่อสารในการแถลงข่าวของโฆษกศูนย์บริหารสถานการณ์การแพร่ระบาดของโรคติดเชื้อ COVID-19 (ศบค.)” ผลการศึกษสามารถแบ่งออกเป็น 2 ประเด็น ดังนี้

1) ผลการศึกษาตามแนวคิดชาติพันธุ์วรรณนาแห่งการสื่อสาร แบ่งออกเป็น 8 องค์ประกอบ ดังต่อไปนี้

1. เหตุการณ์การสื่อสาร (Situation)

เหตุการณ์การสื่อสาร คือ พื้นที่และเวลาซึ่งเป็นสภาวะแวดล้อมทางกายภาพของเหตุการณ์ที่มีการสื่อสาร จากผลการศึกษาพบเหตุการณ์การสื่อสาร 2 กลุ่ม ได้แก่

1.1 เหตุการณ์การสื่อสารด้านพื้นที่ พบ 2 ประเภท ได้แก่ 1) การถ่ายทอดสดจากศูนย์บริหารสถานการณ์การแพร่ระบาดของโรคติดเชื้อ COVID-19 2) และการฉายซ้ำผ่านสื่อสังคมออนไลน์

1.2 เหตุการณ์การสื่อสารด้านเวลา พบ 3 ช่วงเวลา ได้แก่ 1) ช่วงแรกเริ่มที่เกิดสถานการณ์การแพร่ระบาดของโรคติดเชื้อ COVID-19 2) ช่วงวิกฤตที่มีผู้ติดเชื้อสูง และ 3) ช่วงผ่อนคลายที่สถานการณ์ดีขึ้น

2. ผู้ร่วมเหตุการณ์การสื่อสาร (Participants)

ผู้ร่วมเหตุการณ์การสื่อสาร คือ ผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องหรือมีอิทธิพลต่อการแถลงข่าวจากผลการศึกษาพบ 2 กลุ่ม ได้แก่

การประชุมวิชาการระดับชาติศิลปศาสตรวิชาการ ครั้งที่ 2 :
ภาษา วัฒนธรรม การสื่อสาร และสุขภาวะกับนวัตกรรมการพัฒนาสังคมอย่างยั่งยืน
วันศุกร์ที่ 26 สิงหาคม 2565

2.1 ผู้สื่อสาร พบ 2 ประเภท ได้แก่ 1) รัฐบาล 2) ผู้เชี่ยวชาญ 3) โฆษกศูนย์บริหารสถานการณ์แพร่ระบาดของโรคติดเชื้อ COVID-19 (นายแพทย์ทวีศิลป์ วิษณุโยธิน) และ 4) สื่อมวลชน

2.2 ผู้รับสาร พบ 3 ประเภท ได้แก่ 1) สื่อมวลชน 2) บุคลากรทางการแพทย์ และ 3) ประชาชนที่สนใจ

3. จุดมุ่งหมายในการสื่อสาร (Ends)

จุดมุ่งหมายในการสื่อสาร คือ เป้าหมายหรือผลลัพธ์ที่ผู้เข้าร่วมเหตุการณ์ตั้งขึ้นไว้ในการสื่อสาร ว่าต้องการให้เกิดสิ่งใดขึ้นในการแถลงข่าวครั้งนั้น พบ 4 ประเภท ได้แก่

3.1 จุดมุ่งหมายในการสื่อสารเพื่อการชี้แจง

“วันนี้เป็นวันแรกนะครับ ท่านผู้ชมครับที่เป็นเรื่องของ การประกาศให้มีมาตรการผ่อนปรนเกิดขึ้นในประเทศไทยนะครับ หลังจากที่เราได้มีมาตรการที่เข้มงวดมาเดือนกว่า ๆ นะครับ วันนี้นะครับก็จะเริ่มเป็นการผ่อนคลายนะครับขึ้นมานะครับวันที่ 3 พฤษภาคม 2563 ในช่วงของเวลาการเปลี่ยนผ่านนี้นะครับ ก็จะมีข้อสงสัยข้อซักถามสิ่งต่าง ๆ เหล่านี้นะครับจะถูกนำมาชี้แจงนะครับ”

(3 พฤษภาคม 2563)

จากข้อความข้างต้น จัดอยู่ในจุดมุ่งหมายในการสื่อสาร ประเภทการชี้แจงให้ผู้ฟังทราบว่า ผู้แถลงข่าวต้องการให้ผู้ฟังได้รับรู้ข้อมูลเกี่ยวกับเหตุการณ์ที่เกิดขึ้น ซึ่งโฆษกศูนย์บริหารสถานการณ์การแพร่ระบาดของโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 ได้ชี้แจงข้อมูลผ่านการแถลงข่าว เพื่อให้ประชาชนได้รับรู้เรื่องราวมาตรการการผ่อนปรนของประเทศไทย ซึ่งเป็นการนำเสนอข้อมูลจาก ศบค. โดยตรง หลังจากที่ก่อนหน้านี้ประเทศไทยมีมาตรการการควบคุมโรคอย่างเข้มข้นมาเป็นระยะเวลานานนับเดือน เมื่อสถานการณ์เริ่มดีขึ้น จึงมีประกาศให้ใช้มาตรการการผ่อนปรน แต่ประชาชนยังมีข้อสงสัย ทาง ศบค. จึงออกมาชี้แจงดังกล่าว เนื่องจากก่อนหน้านี้ทางรัฐบาลได้มีการประกาศใช้ พรก. การบริหารราชการในสถานการณ์ฉุกเฉิน เพื่อลดการแพร่ระบาดของโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 และเพื่อให้ง่ายต่อการควบคุมโรค โดยให้ประชาชนกักตัวอยู่บริเวณบ้านตนเอง อีกทั้งเพื่อให้สามารถแก้ไขสถานการณ์ฉุกเฉินให้ยุติลงได้โดยเร็ว และป้องกันมิให้เกิดเหตุการณ์ร้ายแรงเพิ่มมากขึ้น

3.2 จุดมุ่งหมายในการสื่อสารเพื่อรายงานสถานการณ์

“ในเช้าวันนี้ะครับก็จะรายงานในสถานการณ์ของตัวเลขของผู้ที่หายป่วยแล้ว เมื่อวานนี้บอกว่าคุณตัวเลขอยู่ที่เซนต์จอร์จคอนกรีต วันนี้เกินเลยไปเยอะทีเดียว 141 ราย ที่หายป่วยจากเมื่อวานนี้ 24 ชั่วโมงที่ผ่านมา นะครับ ทำให้ตัวเลขสะสมของการหายป่วยอยู่ที่ 1,928 ราย นะครับ แล้วก็ยังมีตัวเลขอีกตัวเลขหนึ่งนะครับวันนี้ที่ขึ้นใจอีกเหมือนกัน ไม่ต้องรายงานผู้ป่วยที่เสียชีวิตเลยนะครับ ยังเป็น 0 อยู่ สะสมอยู่ที่ 47 รายนะครับแล้วก็ผู้ป่วยรายใหม่ที่รายงานเข้ามาอยู่ตัวเลขที่หลัก 3 อยู่ ข้างหน้าคือ 32 รายนะครับ แล้วก็ไปอยู่ในจำนวนที่เป็นรายละเอียดอยู่นี้คือ State Corentine อยู่ที่ 4 ราย ไปบอกรายละเอียดกันอีกทีหนึ่ง ทำให้ตัวเลขยืนยันสะสมตอนนี้อยู่ที่ 2,765 รายนะ ครับตอนนี้”

(19 เมษายน 2563)

จากข้อความข้างต้น จัดอยู่ในจุดมุ่งหมายในการสื่อสาร ประเภทการรายงานสถานการณ์ โดยผู้แถลงข่าวต้องการให้ผู้ฟังได้รับรู้ข้อมูลเกี่ยวกับเหตุการณ์ที่เกิดขึ้น ซึ่งโฆษกศูนย์บริหารสถานการณ์การแพร่ระบาดของโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 ได้รายงานสถานการณ์จำนวนผู้หายป่วยจากวันที่ 18 เมษายน 2563 ทั้งหมด 141 ราย ทำให้ตัวเลขผู้หายป่วยอยู่ที่ 1,928 ราย ไม่มีรายงานผู้เสียชีวิตแต่ยอดที่สะสมอยู่ที่ 47 ราย ดังนั้น ตัวเลขทั้งหมดตอนนี้เป็น

การประชุมวิชาการระดับชาติศิลปศาสตรวิชาการ ครั้งที่ 2 :
ภาษา วัฒนธรรม การสื่อสาร และสุขภาพกับนวัตกรรมการพัฒนาสังคมอย่างยั่งยืน
วันศุกร์ที่ 26 สิงหาคม 2565

จำนวน 2,765 ราย ซึ่งการรายงานสถานการณ์ทำให้ประชาชนรับรู้ และเข้าใจตรงกันถึงความเคลื่อนไหวของผู้ป่วยในแต่ละวัน

3.3 จุดมุ่งหมายในการสื่อสารเพื่อการโน้มน้าวใจให้ปฏิบัติตาม

“ขอ 3 อย่างเหมือนเดิมนะครับ 1. คือใส่หน้ากากอนามัย 2. คือล้างมือบ่อย ๆ และข้อที่ 3. คือเว้นระยะห่างระหว่างบุคคลนะครับอย่างน้อย 1-2 เมตร 3 ข้อนี้ ถ้าทุก ๆ ท่านปฏิบัติส่วนตัวไว้ทุกวัน เราจะมีตัวเลขสถิติในการติดเชื้อน้อยลงทุกวันแน่นอน”

(10 พฤษภาคม 2563)

จากข้อความข้างต้น จัดอยู่ในจุดมุ่งหมายในการสื่อสาร ประเภทการโน้มน้าวใจให้ปฏิบัติตาม โดยผู้แถลงข่าวต้องการโน้มน้าวให้ผู้ฟังปฏิบัติตามคำแนะนำ 3 อย่าง เพราะถ้าผู้ฟังสามารถปฏิบัติตามได้ ตัวเลขสถิติการติดเชื้อจะลดลงแน่นอน

3.4 จุดมุ่งหมายในการสื่อสารเพื่อลดความวิตกกังวล

“ตอนนี้เรามีมาตรการตรวจเชื้อ มีแค่บางจุดเสี่ยงที่มีภาพหมอใส่สเกิร์ต คือ เครื่องช่วยฟัง เพื่อตรวจในพื้นที่นะครับ พื้นที่อื่น ๆ มาเที่ยวถอะ ระวังปลอดภัยร้านค้าและโรงแรมต่าง ๆ ในระยองมีการตรวจคัดกรองป้องกันตามมาตรฐานการปลอดภัย เราต้องใช้ชีวิตอย่างมีความสุข ที่อยู่บนพื้นฐานของความระมัดระวัง”

(19 กรกฎาคม 2563)

จากข้อความข้างต้น จัดอยู่ในจุดมุ่งหมายในการสื่อสาร ประเภทการสื่อสารเพื่อลดความวิตกกังวล โดยผู้แถลงข่าวใช้การสื่อสารเพื่อแสดงให้เห็นว่าสถานการณ์ที่กำลังสื่อสารนั้นไม่น่าวิตกกังวล พร้อมทั้งกล่าวถึงแนวปฏิบัติที่ทำให้ปลอดภัยจากการติดเชื้อเพื่อให้ผู้ฟังสนใจและให้ความสำคัญกับตัวบทที่กำลังสื่อสาร นอกจากนี้ยังกล่าวถึงการใช้ชีวิตในสถานการณ์แพร่ระบาดโรคติดเชื้อ COVID-19 ว่าสามารถใช้ชีวิตอย่างมีความสุขได้ หากอยู่บนพื้นฐานของความระมัดระวัง ทั้งนี้มีจุดมุ่งหมายในการสื่อสารเพื่อลดความวิตกกังวลของผู้ฟัง

4. ลำดับวัจนกรรม (Act sequence) คือ ลำดับของถ้อยคำที่ผู้แถลงข่าวใช้ในการสื่อสารว่ามีอะไรเกิดขึ้นก่อนหลัง และคลี่คลายหรือจบลงอย่างไร จากการศึกษาพบ 4 ลำดับ ประกอบด้วย 1) การเกริ่นนำ 2) การให้ข้อมูล/ชี้แจงรายละเอียด 3) การถามตอบ 4) การยุติการแถลงข่าว โดยในแต่ละขั้นตอนมีรายละเอียดดังนี้

ลำดับที่ 1 การเกริ่นนำ โฆษกศูนย์บริหารสถานการณ์แพร่ระบาดโรคติดเชื้อโควิด-19 เป็นผู้เกริ่นนำโดยการทักทาย แนะนำตัว และเปิดประเด็นการแถลงข่าว ทำหน้าที่เป็นเจ้าของพื้นที่ คำว่า “เจ้าของพื้นที่” ในที่นี้ไม่ได้หมายถึงการเป็นเจ้าของสถานที่ที่จัดแถลงข่าว ในขณะที่เดียวกันก็เป็นเจ้าของพื้นที่เสมือนในสังคมออนไลน์ ซึ่งเป็นคนที่มีอำนาจในการสื่อสาร เป็นคนสวมบทบาทนำและเป็นคนให้ข้อมูลหลัก ซึ่งโฆษกศูนย์บริหารสถานการณ์แพร่ระบาดโรคติดเชื้อโควิด-19 นี้ มิได้เกิดขึ้นเพราะฝ่ายผู้แทนรัฐบาลเป็นผู้เลือกฝ่ายเดียว แต่ต้องเป็นที่ยอมรับจากผู้สื่อข่าวและประชาชนทั่วไป ซึ่งสัมพันธ์เกี่ยวข้องกับความสัมพันธ์เชิงอำนาจเนื่องจากโฆษกฯ คือนายแพทย์ทวีศิลป์ วิษณุโยธิน เป็นแพทย์ผู้ได้รับการยอมรับจากสังคม โดยลำดับวัจนกรรมที่โฆษกฯ ใช้ในการสื่อสารในขั้นตอนนี้ มี 3 ลำดับย่อย ได้แก่ 1) การทักทาย 2) การแนะนำตัว และ 3) การเกริ่นนำ ดังตัวอย่าง

“สวัสดีครับพี่น้องประชาชนครับ ผมนายแพทย์ทวีศิลป์ วิษณุโยธิน รายงานตัวในฐานะโฆษกของศูนย์ ศบค. นะครับ วันนี้เป็นวันแรกนะครับที่ประกาศให้มีมาตรการผ่อนปรนเกิดขึ้นในประเทศไทย หลังจากที่เราได้มีมาตรการที่เข้มงวดกันมาเดือนกว่า ๆ นะครับ ในช่วงของเวลาการเปลี่ยนผ่านนี้นะครับ ก็จะมีข้อสงสัยข้อซักถามสิ่งต่าง ๆ เช่น

การประชุมวิชาการระดับชาติศิลปศาสตรวิชาการ ครั้งที่ 2 :
ภาษา วัฒนธรรม การสื่อสาร และสุขภาพกับนวัตกรรมการพัฒนาสังคมอย่างยั่งยืน
วันศุกร์ที่ 26 สิงหาคม 2565

การเดินทางเข้า-ออกจังหวัด หรือการเดินทางทางอากาศ เหล่านี้จะต้องจะถูกนำมาชี้แจงโดยท่านชัยวัฒน์ ทองคำคุณ ปลัดกระทรวงคมนาคม นะครับวันนี้ ...”

(3 พฤษภาคม 2563)

ลำดับที่ 2 การให้ข้อมูลและชี้แจงรายละเอียด ขั้นตอนนี้บางครั้งถูกกลมกลืนกับลำดับที่ 1 โดยโฆษกจะให้ข้อมูลและชี้แจงรายละเอียดในเรื่องต่าง ๆ ที่ต้องการแถลงในแต่ละวัน ในระหว่างการให้รายละเอียดโฆษกฯ ใช้วิธีการสื่อสาร 2 ประเภท ได้แก่ 1) การชี้แจงและรายงานสถานการณ์ และ 2) การแสดงความรู้สึกต่อสถานการณ์ โดยในระหว่างการแถลงข่าวในลำดับนี้ โฆษกฯ อาจให้ความรู้แก่ผู้สื่อข่าวนอกเหนือจากการชี้แจงและรายงานสถานการณ์ เนื่องจากต้องการให้เป็นกระบอกเสียงให้กับศูนย์บริหารสถานการณ์แพร่ระบาดของโรคติดเชื้อโควิด-19 จากนั้นโฆษกฯ ได้นำผู้สื่อข่าวเข้าสู่ลำดับที่ 3 ดังตัวอย่าง

“...วันนี้ขออนุญาตไปที่เรื่องของรายงานสถานการณ์เลยนะครับ วันนี้ นับเป็นข่าวดีนะครับที่ตัวเลขลงมา เป็นเลข 3 นะครับ 3 ของกรณีที่เป็นรายใหม่ นะครับ แล้วก็ยังมีผู้ป่วยยืนยันสะสม 2,969 หายป่วยแล้ว 2,739 และเรื่องนายอินตืออีกด้านหนึ่งก็คือไม่มีรายงานผู้เสียชีวิตเลยในวันนี้ นะครับ...”

(3 พฤษภาคม 2563)

ลำดับที่ 3 การถามตอบ ในขั้นตอนนี้เป็นการผลิตเปลี่ยนแปลงบทบาทในการสื่อสาร โฆษกฯ จะสวมบทบาททรงเป็นคนตอบคำถาม ในขณะที่ผู้สื่อข่าวได้รับโอกาสให้เป็นคนถามคำถาม โฆษกฯ เป็นคนเชิญให้ผู้สื่อข่าวถามคำถาม การเปลี่ยนหัวข้อการสื่อสารด้วยการสลับไปสลับมาไม่มีการกำหนดล่วงหน้าว่าจะสื่อสารประเด็นอะไรขึ้นอยู่กับบริบทการสื่อสาร แต่จะเกี่ยวข้องกับการชี้แจงและรายงานสถานการณ์ในครั้งนั้น ๆ ในขั้นตอนนี้จะเห็นเทคนิคและวิธีต่าง ๆ ที่โฆษกฯ และผู้สื่อข่าวประยุกต์ใช้เพื่อให้การสื่อสารสำเร็จ ดังตัวอย่าง

ผู้สื่อข่าว: “...วันนี้เป็นวันแรกที่แอปไทยชนะ.com เริ่มใช้งานคิดว่าช่วยแกสถานการณ์ช่วงนี้ได้อย่างไรบ้างครับ...”

โฆษกฯ : “...อย่าเรียกว่าแอปสลิคครับ ต้องเรียกว่าเป็นแพลตฟอร์มของไทยชนะ.com เต็มๆผมจะมาบอกสถิติในตอนท้ายนะครับว่าตอนนี้มีกี่ร้าน ก็กิจกรรมที่เข้าร่วมแล้วนะครับ แพลตฟอร์มนี้มีทั้งเว็บไซต์ มีทั้งแอปพลิเคชัน เหล่านี้ที่จะตามมาเราเลยเรียกว่าแพลตฟอร์มไทยชนะ นะครับ ในวันนี้จะมีการค้นหาร้านค้า มีการลงทะเบียนร้านค้าใหม่ มีการจัดการข้อมูลร้านค้า จิ้มเข้าไปวันนี้ผมอยากจะไปทางไหนเนี่ยนะครับก็จะปรากฏขึ้นมาอยู่ในโทรศัพท์มือถือเราเลยนะครับ...”

(17 พฤษภาคม 2563)

ลำดับที่ 4 การยุติการแถลงข่าว เมื่อผู้สื่อข่าวไม่มีคำถามแล้ว โฆษกฯ จะนำการแถลงข่าวเข้าสู่ขั้นตอนสุดท้าย โดยมีลำดับกระบวนการสื่อสาร คือ 1) การฝากข้อความทิ้งท้าย 2) การกล่าวขำ และ 3) การขอบคุณ ทั้งขอบคุณผู้สื่อข่าว ขอบคุณประชาชนทุกคนที่ร่วมกันปฏิบัติตามคำแนะนำของรัฐบาล รวมถึงขอบคุณการช่วยเหลือของทางภาครัฐและเอกชน การยุติการแถลงข่าวนี้อาจเป็นการยุติการแถลงข่าวอย่างเป็นทางการ ดังตัวอย่าง

“...ขอทิ้งท้ายด้วยคำว่าร่วมกันตีตมู่แยกกันอยู่เรารอดนะครับ ผมเห็นหลาย ๆ คำที่เกิดขึ้นในโซเชียลที่ส่งกันมากมาย ขอให้ท่านส่งไปถึงพี่น้องประชาชนที่เป็นกลุ่มเป้าหมายของพวกเราทุก ๆ คนนะครับ ย้ำอีกครั้งว่า ร่วมกันเราตีตมู่แยกกันอยู่เรารอดนะครับ ขอบพระคุณครับ...”

(29 มีนาคม 2563)

การประชุมวิชาการระดับชาติศิลปศาสตร์วิชาการ ครั้งที่ 2 :
ภาษา วัฒนธรรม การสื่อสาร และสุขภาวะกับนวัตกรรมทางสังคมอย่างยั่งยืน
วันศุกร์ที่ 26 สิงหาคม 2565

5. น้ำเสียง (Key)

น้ำเสียง คือ ท่วงทำนองในการสื่อสารเพื่อแสดงความรู้สึก มีวัตถุประสงค์เพื่อเร้าอารมณ์ผู้ฟังให้สนใจและติดตามการนำเสนอ รวมถึงกระตุ้นให้ผู้ฟังรับสารอย่างได้รสรรมมากขึ้น ตลอดจนต้องการชี้แจงความรู้สึกหรือความคิดส่วนตัวร่วมกับตัวบทที่กำลังสื่อสารทำให้ผู้ฟังมีอารมณ์คล้อยตามการนำเสนอ พบทั้งหมด 4 ประเด็น ดังนี้

5.1 น้ำเสียงจริงจัง เพื่อเป็นการแสดงความน่าเชื่อถือและจริงจังกับตัวบทที่กำลังสื่อสาร ดังตัวอย่าง

“...ตัวเลขรวมของการติดเชื้อยืนยันไปอยู่ที่สี่ล้านสี่แสนกว่านะครับ เพิ่มวันเดียวยังเป็นตัวหลักสองแสนกว่านะครับ สองแสนนะครับผมเน้นย้ำอีกทีหนึ่ง นี่คือวิกฤตของโลกที่ยังเป็นตัวเลขที่สูงมาก ๆ จากหลักหมื่นต่อวันเป็นหลักแสนต่อวัน ตอนนี้เป็นตัวหลักสองแสนต่อวันนะครับ...”

(19 กรกฎาคม 2563)

5.2 น้ำเสียงวิตกกังวล เพื่อเป็นการแสดงภาวะทางอารมณ์ว่าสถานการณ์ที่กำลังสื่อสารนั้นน่าวิตกกังวล ต้องการให้ผู้ฟังสนใจและให้ความสำคัญกับตัวบทที่กำลังสื่อสาร ดังตัวอย่าง

“...ผมขออนุญาตอย่างนี้นะครับว่า นำเรียนว่าพอดูตัวเลขของคนไทยเป็นอย่างนี้ แต่สถานการณ์ของทั่วโลกทำให้ผมไม่สบายใจ อยากให้ท่านติดตามชมต่อไปนะครับว่า ถึงแม้เราดีแต่ถ้าสถานการณ์อื่น ๆ รอบข้างของประเทศของเรา เป็นอย่างอื่นที่ตัวเลขที่ยังน่ากังวลอยู่ นี่จะเป็นอย่างไร เดียวจะบอกเหตุผลนะครับ...”

(12 เมษายน 2563)

5.3 น้ำเสียงโศกเศร้า เพื่อแสดงความจริงใจต่อเรื่องราวที่กำลังสื่อสาร เนื่องจากเนื้อหาที่มีความทุกข์โศกเสียใจ อาลัยอาวรณ์ ดังตัวอย่าง

“...ในรายที่ 38 เป็นผู้ป่วยชายไทยอายุ 44 ปีรับส่งต่อจากโรงพยาบาลเอกชนแห่งหนึ่งนะครับ ก็ขอแสดงความเสียใจกับญาติของทั้ง 3 ครอบครัววันนี้ด้วยนะครับ...”

(12 เมษายน 2563)

5.4 น้ำเสียงผ่อนคลาย เพื่อเป็นการลดความตึงเครียดของตัวบทที่กำลังสื่อสาร ดังตัวอย่าง

“...วันนี้ขออนุญาตไปเรื่องของรายงานสถานการณ์เลยนะครับ วันนี้เป็นข่าวดีนะครับ ที่ตัวเลขลงมาเป็นเลข 3 นะครับ 3 ของกรณีที่เป็นรายใหม่นะครับแล้วก็มีผู้ป่วยยืนยันสะสม 2,969 หายป่วยแล้ว 2,739 และเรื่องน่ายินดีอีก ด้านหนึ่งก็คือไม่มีรายงานผู้เสียชีวิตเลยในวันนี้ะครับ...”

(3 พฤษภาคม 2563)

6. เครื่องมือในการสื่อสาร (Instrumentalities)

เครื่องมือในการสื่อสารคือ การใช้เครื่องมือสื่อสาร และวิธีการในการสื่อสาร รูปแบบต่าง ๆ ผลการศึกษาด้านการใช้เครื่องมือสื่อสาร พบว่าหากเป็นการสื่อสารในพื้นที่จริง เครื่องมือได้แก่ ไมโครโฟน เครื่องขยายเสียง และจอโทรทัศน์ ส่วนเครื่องมือการสื่อสารในพื้นที่เสมือน ได้แก่ คอมพิวเตอร์ หรือโทรศัพท์เคลื่อนที่ รวมถึง

การประชุมวิชาการระดับชาติศิลปศาสตรวิชาการ ครั้งที่ 2 :
ภาษา วัฒนธรรม การสื่อสาร และสุขภาวะกับนวัตกรรมการพัฒนาสังคมอย่างยั่งยืน
วันศุกร์ที่ 26 สิงหาคม 2565

สัญญาณ โทรศัพท์ และสัญญาณอินเทอร์เน็ต โดยการใช้เครื่องมือในการสื่อสารสามารถโต้ตอบแบบตัวต่อตัวได้ทันทีหากมีประเด็นต่าง ๆ เกิดขึ้น หรือสามารถสนทนาปฏิสัมพันธ์แบบตัวต่อตัวเสริมด้วยตัวอักษร ผ่านช่องทางสื่อสารออนไลน์ ในขณะเดียวกัน สามารถโพสต์และแบ่งปันเนื้อหาบนพื้นที่หลากหลาย หรือถูกโพสต์ข้ามเครือข่ายสังคมออนไลน์และบล็อกต่าง ๆ ที่มีการเปลี่ยนพื้นที่ทางภูมิศาสตร์ที่ใช้ร่วมกันบนเครือข่ายสังคมออนไลน์

ด้านวิธีการในการสื่อสารพบ 4 ประเภท ได้แก่ 1) ข้อมูลในรูปแบบสถิติ 2) ข้อมูลในรูปแบบเป็นกราฟ 3) ข้อมูลในรูปแบบเป็นแผนภูมิ และ 4) ข้อมูลในรูปแบบตาราง ดังตัวอย่างต่อไปนี้

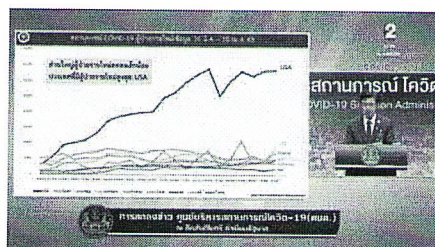
6.1 ข้อมูลในรูปแบบสถิติ คือ การนำเสนอข้อมูลที่รวบรวมเอาไว้เป็นตัวเลขสำหรับใช้เปรียบเทียบ หรืออ้างอิง เพื่อเป็นเครื่องมือช่วยในการตัดสินใจอย่างมีเหตุผล ดังภาพตัวอย่าง

ภาพที่ 1 การนำเสนอข้อมูลในรูปแบบสถิติ

ที่มา: วันที่ 17 พฤษภาคม 2563

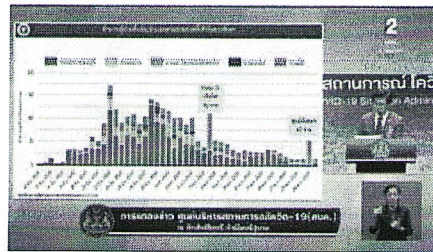
6.2 การนำเสนอข้อมูลในรูปแบบกราฟ คือ การนำเสนอข้อมูลโดยใช้เส้น จุด หรือภาพ ประกอบการอธิบาย เพื่อให้ผู้ฟังเข้าใจง่าย เพราะการนำเสนอข้อมูลแบบนี้เป็นการแสดงความเปลี่ยนแปลงค่าของตัวแปรตัวหนึ่งเทียบกับความเปลี่ยนแปลงค่าของตัวแปรตัวอื่น ดังภาพตัวอย่าง

ภาพที่ 2 การนำเสนอข้อมูลในรูปแบบกราฟ

ที่มา: วันที่ 12 เมษายน 2563

6.3 การนำเสนอข้อมูลในรูปแบบแผนภูมิ คือ การนำเสนอข้อมูลโดยเขียนเป็นรูปสี่เหลี่ยมมุมฉากหลาย ๆ รูปเรียงกันตามแนวนอนหรือแนวตั้ง แล้วแต่ต้องการ รูปสี่เหลี่ยมมุมฉากแต่ละรูปนั้นมี ด้านกว้างเท่ากัน แต่ด้านยาวจะมีความยาวเปลี่ยนไปตามขนาดของข้อมูล การนำเสนอแบบนี้มีประโยชน์คือ สามารถแปลความหมายของข้อมูลได้รวดเร็ว ละเอียด และเข้าใจง่าย สามารถเปรียบเทียบกันได้ ดังภาพตัวอย่าง

ภาพที่ 3 การนำเสนอข้อมูลในรูปแบบแผนภูมิ
ที่มา: วันที่ 26 เมษายน 2563

6.4 การนำเสนอข้อมูลในรูปแบบตาราง คือ การจัดข้อมูลให้อ่านง่าย เป็นระเบียบ นำไปใช้สะดวก และมีรายละเอียดข้อเปรียบเทียบต่าง ๆ ให้เห็นโดยเด่นชัด สามารถดูรายละเอียดที่ต้องการได้ง่าย รวมทั้งสามารถนำข้อมูลไปใช้ประโยชน์ในด้านต่าง ๆ ได้ ดังภาพตัวอย่าง

ลำดับ	รายละเอียด	จำนวน
1	ผู้ติดเชื้อ	1
2	ผู้เสียชีวิต	2
3	ผู้หายป่วย	3
4	ผู้กักตัว	4
5	ผู้ตรวจพบ	5

ภาพที่ 4 การนำเสนอข้อมูลในรูปแบบตาราง
ที่มา: วันที่ 3 พฤษภาคม 2563

7. บรรทัดฐานของปฏิสัมพันธ์และการตีความ (Norms of Interpretation and Interaction)

บรรทัดฐานของปฏิสัมพันธ์ และการตีความ คือ ข้อตกลงที่ทราบและยอมรับเกี่ยวกับการปฏิบัติตนของผู้ร่วมเหตุการณ์ในระหว่างการสื่อสารของโฆษกศูนย์บริหารสถานการณ์แพร่ระบาดของโรคติดเชื้อ COVID-19 (ศบค.) ซึ่งมีข้อตกลงเกี่ยวกับการตีความหมายของสารที่ใช้ในการสื่อสารพบ 1 ประเภท ได้แก่ การยอมรับข้อตกลงร่วมกัน และการตีความ ดังตัวอย่าง

“จะเห็นได้ว่ากล่องทางซ้ายมือวันนี้จะมีรายงานเพิ่มใน 3 รายนี้เป็นอย่างไรคือเพิ่มใน State หรือสถานที่ต่าง ๆ ที่รัฐจัดให้ 1 คนนะครับ”

(3 พฤษภาคม 2563)

จากข้อความข้างต้น “จะเห็นได้ว่ากล่องทางซ้ายมือวันนี้จะมีรายงานเพิ่มใน 3 ราย...” จะเห็นได้ว่าจัดอยู่ในองค์ประกอบการสื่อสาร ด้วยการยอมรับข้อตกลงร่วมกัน และการตีความ ซึ่งโฆษกได้พูดเกริ่นนำไว้ในช่วงแรกว่า State Quarantine คือ สถานที่กักกันที่รัฐบาลจัดไว้สำหรับผู้ที่มีความเสี่ยงต่อการติดเชื้อ COVID-19 แต่ในช่วงหลังโฆษกย่อคำเหลือแค่ State ซึ่งอาจทำให้ผู้รับชมเข้าใจ และสามารถตีความหมายได้หลากหลาย อีกทั้งผู้ชมไม่ได้เป็นผู้เชี่ยวชาญหรือคุ้นเคยคำเหล่านี้ในชีวิตประจำวัน อีกทั้งในข้อความ ยังชี้แจงในเรื่องของยอดจำนวนผู้ที่ติดเชื้อที่เพิ่มขึ้นอีกด้วย

8. ประเภทการสื่อสาร (Genre)

ประเภทการสื่อสารคือชนิดของข้อความที่ใช้ในการพูด หรือการสื่อสาร ซึ่งนำไปสู่วัตถุประสงค์ตามการสื่อสารนั้น ๆ พบ 2 กลุ่ม ได้แก่

8.1 **ทัศนปริจเฉท** หมายถึง การแสดงทัศนะของผู้พูด ซึ่งมักจะมีองค์ประกอบต่าง ๆ ที่อาจไม่เรียงต่อกันในแง่ของขนาดและปริมาณของข้อความ และไม่มีการเน้นทั้งในเรื่องของเหตุการณ์และการเรียงลำดับเวลา เนื้อหาจะปรากฏทั้งข้อเท็จจริง และความคิดเห็น ดังตัวอย่าง

“ถ้าท่านมีก็ใส่ตู้แบ่งปันกัน ปรากฏว่ามีคนมาเต็มอยู่ตลอดเวลา นี่คือการปรากฏการณ์ที่ผมพูดแล้วก็ยังตื่นตื้นอยู่เลยนะครับ เนี่ยมันเกิดอะไรขึ้นมิดีบังเกิดขึ้นที่เมืองไทยแล้วก็กระจายไปมีแต่หลาย ๆ จังหวัดนะครับ...เป็นภาพที่น่ารักมาก”

(10 พฤษภาคม 2563)

จากข้อความข้างต้น “ถ้าท่านมีก็ใส่ตู้แบ่งปันกัน ปรากฏว่ามีคนมาเต็มอยู่ตลอดเวลา...” จะเห็นได้ว่าจัดอยู่ในประเภทการสื่อสาร (Genre) ประเภททัศนปริจเฉท จากเหตุการณ์ที่เกิดการแพร่ระบาดของ COVID-19 ทำให้ได้รับผลกระทบต่อบุคคล และหน่วยงานต่าง ๆ เป็นอย่างมาก ทำให้เกิดวิกฤตทางเศรษฐกิจที่ส่งผลกระทบต่อความเป็นอยู่ จึงส่งผลให้เกิดปรากฏการณ์ที่มีการแบ่งปัน และช่วยเหลือซึ่งกันและกัน คือ ตู้แบ่งปัน ซึ่งตู้นี้เป็นตู้สำหรับผู้ที่ยื่นมือเข้ามาช่วยเหลือผู้ที่ได้รับผลกระทบจากการตกงาน และเนื้อหาข้อความว่า “ถ้าท่านมีก็ใส่ตู้แบ่งปันกันปรากฏว่ามีคนมาเต็มอยู่ตลอดเวลา...” เป็นการเสนอข้อเท็จจริงที่หลาย ๆ จังหวัดมีตู้แบ่งปัน และยังคงแสดงความคิดเห็นว่าเป็นปรากฏการณ์ที่น่าตื่นตื้นใจและเป็นภาพที่น่ารักมาก

8.2 **ปฏิบัติปริจเฉท** หมายถึง ปริจเฉทที่ให้ความสำคัญกับการปฏิบัติ เน้นลำดับของเวลาหรือเหตุการณ์ ซึ่งการเรียงลำดับก่อนหลังเป็นเรื่องสำคัญมากสำหรับการทำความเข้าใจและปฏิบัติตาม ดังตัวอย่าง

“ท่านไม่รู้หรือครับท่านเดินทางออกไปนอกบ้านแล้ว ท่านจะต้องนำเชื้ออะไรหลายคนในนี้เราเห็น จะเปลืองแชมพูสระผมสักหน่อยนึงนะครับก็ไม่ใช่ไรครับ ก็เราไม่รู้เราไปสัมผัสอะไรต่าง ๆ มาการดูแลตรงนี้ก็เป็นสุขอนามัยซึ่งเราเป็นเมืองร้อนด้วยนะครับตอนนี้อากาศก็ร้อนขึ้น การดูแลตรงนี้ได้ดีก็จะทำให้เชื้อลดลงด้วย”

(5 เมษายน 2563)

จากข้อความข้างต้น “ท่านไม่รู้หรือครับท่านเดินทางออกไปนอกบ้านแล้วท่านจะต้องนำเชื้ออะไร...” จะเห็นได้ว่าจัดอยู่ในประเภทการสื่อสาร (Genre) ประเภทปฏิบัติปริจเฉท จากเหตุการณ์ที่เกิดการแพร่ระบาดของ COVID-19 โฆษกศูนย์บริหารสถานการณ์แพร่ระบาดโรคติดเชื้อ COVID-19 (ศบค.) ชี้แนะแนวทางในการปฏิบัติตนให้ห่างไกลจากการติดเชื้อว่าถ้าในบ้านมีผู้สูงอายุอยู่ด้วย ตอนที่ไปไหนมาไหนให้ใส่หน้ากากอนามัยและตอนเข้าบ้านปั๊บอาบน้ำสระผมก่อนเป็นอันดับแรก อีกทั้งเมืองไทยเป็นเมืองร้อนทำให้การแพร่เชื้อกระจายได้จากการสัมผัส การเรียงลำดับก่อนหลังเป็นเรื่องสำคัญมากสำหรับการทำความเข้าใจและปฏิบัติตามคำแนะนำของโฆษกศูนย์บริหารสถานการณ์แพร่ระบาดโรคติดเชื้อ COVID-19 (ศบค.)

2) ผลการศึกษาตามแนวคิดวิธีวิทยาชาติพันธุ์วรรณาดิจิทัล สามารถแบ่งผลการศึกษาเป็น 4 ประเด็น

1. **รูปแบบการเข้าถึงพื้นที่** ในที่นี้คือพื้นที่การแถลงข่าวของโฆษกศูนย์บริหารสถานการณ์แพร่ระบาดโรคติดเชื้อ COVID-19 เนื่องจากการแถลงข่าวมีการถ่ายทอดข้อมูลผ่านระบบออนไลน์ด้วย ส่งผลให้การเข้าถึงพื้นที่ทำได้ง่ายขึ้น ผู้เข้าร่วมมีสภาพแวดล้อมแบบไร้พรมแดนอย่างแท้จริง อีกทั้งยังสามารถพบปะสื่อสารแลกเปลี่ยนความคิดเห็น

การประชุมวิชาการระดับชาติศิลปศาสตรวิชาการ ครั้งที่ 2 :
ภาษา วัฒนธรรม การสื่อสาร และสุขภาพกับนวัตกรรมการพัฒนาสังคมอย่างยั่งยืน
วันศุกร์ที่ 26 สิงหาคม 2565

กันได้ นอกจากนี้ผู้ที่ไม่ได้ร่วมฟังการแถลงข่าวในวันดังกล่าวสามารถเข้าถึงข้อมูลได้ด้วยการดูย้อนหลังได้ทุกที่ และทุกเวลาที่สามารถเข้าถึงอินเทอร์เน็ตได้ เพราะเป็นพื้นที่เสมือนหรือพื้นที่ดิจิทัล

2. รูปแบบการสื่อสาร พบความหลากหลายด้านช่องทางในการสื่อสาร รวมถึงการโต้ตอบแบบตัวต่อตัวได้ทันทีหากเกิดประเด็นข้อสงสัยต่าง ๆ แม้ไม่ได้อยู่ในพื้นที่การแถลงข่าว เนื่องจากการแถลงข่าวของโฆษกศูนย์บริหารสถานการณ์แพร่ระบาดของโรคติดเชื้อ COVID-19 มีการถ่ายทอดสดผ่านสื่อสังคมออนไลน์ต่าง ๆ ที่เปิดโอกาสให้ผู้เข้าถึงระบบสามารถสื่อสารผ่านช่องทางสนทนาหรือช่องแสดงความคิดเห็นในรูปแบบ ข้อความ ภาพ และเสียง

3. รูปแบบการแบ่งปันข้อมูล สืบเนื่องจากการแถลงข่าวของโฆษกศูนย์บริหารสถานการณ์แพร่ระบาดของโรคติดเชื้อ COVID-19 มีการถ่ายทอดสดผ่านสื่อสังคมออนไลน์ต่าง ๆ ประกอบกับความก้าวหน้าทางเทคโนโลยีทำให้สามารถโพสต์และแบ่งปันเนื้อหาบนพื้นที่หลากหลายข้ามเครือข่ายสังคมออนไลน์และบล็อกต่าง ๆ ซึ่งนับเป็นการเปลี่ยนพื้นที่ทางภูมิศาสตร์ที่ใช้ร่วมกันจากพื้นที่จริงสู่พื้นที่เสมือนบนเครือข่ายสังคมออนไลน์

4. รูปแบบการจัดเก็บข้อมูล การแถลงข่าวของโฆษกศูนย์บริหารสถานการณ์แพร่ระบาดของโรคติดเชื้อ COVID-19 (ศบค.) มีการบันทึก เรียงลำดับและการจัดเก็บถาวรบนอินเทอร์เน็ต นับเป็นการบันทึกโดยอัตโนมัติสามารถดูย้อนหลังได้ทางสังคมออนไลน์ทุกที่ ทุกเวลาดังที่กล่าวไปข้างต้น รวมทั้งข้อมูลการแถลงข่าวสามารถโอนถ่ายไปยังพื้นที่จัดเก็บต่าง ๆ และมีความปลอดภัยจากการถูกโจรกรรมข้อมูลได้ด้วยการตั้งรหัสผ่านเพื่อแสดงตัวตน หรือการยืนยันข้อมูลที่แสดงตัวตนของผู้ที่ต้องการเข้าถึงข้อมูล

อภิปรายและสรุปผลการวิจัย (Discussion/Conclusion)

จากผลการศึกษาทำให้เข้าใจโครงสร้างของการสื่อสารในการแถลงข่าวของโฆษกศูนย์บริหารสถานการณ์แพร่ระบาดของโรคติดเชื้อ COVID-19 (ศบค.) มากยิ่งขึ้น โดยจากการศึกษาทำให้ทราบว่าในการแถลงข่าวของโฆษกศูนย์บริหารสถานการณ์แพร่ระบาดของโรคติดเชื้อ COVID-19 (ศบค.) ผู้ผลิตตัวบท คือศูนย์บริหารสถานการณ์แพร่ระบาดของโรคติดเชื้อ COVID-19 (ศบค.) ซึ่งมีทีมงานที่มีความรู้ความเชี่ยวชาญเรื่องการจัดการสถานการณ์การแพร่ระบาดของโรคติดเชื้อ COVID-19 ทำให้ผู้รับสารทราบถึงสถานการณ์การแพร่ระบาดของโรค เนื้อหา สารระ ความรู้ รวมถึงแนวทางในการปฏิบัติตัวในสถานการณ์ดังกล่าวที่สื่อสารผ่านการแถลงข่าว ซึ่งเป็นประโยชน์ต่อ ผู้รับสาร และเมื่อพิจารณาจากจุดมุ่งหมายของการแถลงข่าว พบว่าผู้ผลิตตัวบทมีความพยายามที่จะสื่อสารให้ผู้ฟังตระหนัก และเห็นความสำคัญของสถานการณ์แพร่ระบาดของโรคติดเชื้อ COVID-19

หากพิจารณาถึงความหมายของการแถลงข่าว ตามแนวคิดของประไพพรรณ พึ่งฉิม (2560) อ้างถึงใน สมภพ โรจนพันธ์ (2530) กล่าวถึงการแถลงข่าวว่าหมายถึง การแจ้งข่าวอย่างมีแบบแผนเกี่ยวกับกิจกรรมของสถาบันหรือองค์การแก่นักข่าว เป็นการสร้างความสัมพันธ์ที่ดีระหว่างสถาบันหรือองค์การกับกลุ่มชนหรือสถาบันด้วยกัน เพื่อให้กิจกรรมหรืองานพิเศษขององค์การที่จัดขึ้นดำเนินไปด้วยดีและบรรลุวัตถุประสงค์ที่กำหนดไว้ ด้วยเหตุนี้การแถลงข่าวจึงมีฐานะเป็นการสื่อสารสาธารณะ นับเป็นสื่อประเภท “วาทกรรมสาธารณะ” สามารถเข้าถึงกลุ่มผู้รับสารเป็นจำนวนมากได้จึงจัด ด้วยเหตุนี้ผู้วิจัยจึงตั้งข้อสังเกตว่ากระบวนการในการสื่อสารจึงควรน่าเชื่อถือ รวดเร็ว และสามารถเรียกกลับมาดูซ้ำได้ เนื่องจากพื้นที่ที่ใช้ในการสื่อสารเป็นทั้งพื้นที่จริง และพื้นที่เสมือน คือการถ่ายทอดสดจากศูนย์บริหารสถานการณ์แพร่ระบาดของโรคติดเชื้อ COVID-19 และการฉายซ้ำผ่านช่องทางยูทูบ ในขณะเดียวกันผู้ร่วมเหตุการณ์การสื่อสารเป็นผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องหรือมีอิทธิพลต่อการแถลงข่าวไม่ว่าจะเป็น รัฐบาล ผู้เชี่ยวชาญด้านการแพทย์ โฆษกศูนย์

การประชุมวิชาการระดับชาติศิลปศาสตรวิชาการ ครั้งที่ 2 :
ภาษา วัฒนธรรม การสื่อสาร และสุขภาวะกับนวัตกรรมการพัฒนาสังคมอย่างยั่งยืน
วันศุกร์ที่ 26 สิงหาคม 2565

บริหารสถานการณ์แพร่ระบาดของโรคติดเชื้อ COVID-19 (นายแพทย์วีศิลป์ วิษณุโยธิน) และสื่อมวลชน โดยมีผู้รับสาร 2 ประเภท ได้แก่ สื่อมวลชน บุคลากรทางการแพทย์ และประชาชนทั่วไป ซึ่งผู้รับสารสามารถปฏิสัมพันธ์กับผู้ส่งสาร โดยตรงทั้งในพื้นที่จริงคือการสอบถามของสื่อมวลชน และพื้นที่เสมือนด้วยการส่งข้อความผ่านสื่อสังคมออนไลน์ โดยผู้ส่งสารใช้น้ำเสียงกึ่งทางการ และแทรกน้ำเสียงเป็นกันเองจึงช่วยให้ลดระยะห่างในการสื่อสารถึงผู้รับสารลงได้ ด้านการตีความตัวบทการแถลงข่าว พบว่าผู้รับสารรับทราบว่ามีข้อเสนอนำเสนอเป็นเรื่องจริงจัง ผู้รับสารซึ่งมีความรู้ ความเชี่ยวชาญ ในเรื่องต่าง ๆ น้อยกว่าผู้ส่งสารก็มักจะเชื่อตามสิ่งที่ผู้ส่งสารในฐานะนายแพทย์ และทำหน้าที่เป็นโฆษกในการแถลงข่าว และเป็นตัวแทนของศูนย์บริหารสถานการณ์แพร่ระบาดของโรคติดเชื้อ COVID-19 ที่ดำเนินการในการแก้ไขสถานการณ์ฉุกเฉิน สั่งการ และประสานหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง รวมถึงอำนาจการ และประสานงาน กับส่วนราชการ รัฐวิสาหกิจ ในสังกัดกระทรวงมหาดไทยและจังหวัด ในการเฝ้าระวังและป้องกันการแพร่ระบาดของโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 ภายในขอบเขตและอำนาจหน้าที่ตามกฎหมาย จึงทำให้ผู้รับสารตีความว่าการสื่อสารมีความน่าเชื่อถือและควรปฏิบัติตาม (ศูนย์บริหารสถานการณ์แพร่ระบาดของโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019, 2563)

ผลการศึกษาข้างต้นสะท้อนให้เห็นว่าองค์ประกอบในการสื่อสารที่ดีจะส่งผลต่อประสิทธิภาพในการสื่อสาร ดังนั้น ผู้ที่จะสื่อสารให้ได้ผลและเกิดประโยชน์ จะต้องทำความเข้าใจเรื่ององค์ประกอบในการสื่อสาร และคำนึงถึงบริบทในการสื่อสาร ซึ่งบริบทในการสื่อสาร หมายถึง สิ่งที่อยู่แวดล้อมที่มีส่วนในการกำหนดรู้ความหมายหรือความเข้าใจในการสื่อสาร รวมถึงควรคำนึงถึงกรอบแห่งการอ้างอิง (frame of reference) เนื่องจากมนุษย์ทุกคนจะมีพื้นความรู้ทักษะ เจตคติ ค่านิยม สังคม ประสบการณ์ ฯลฯ เรียกว่าภูมิหลังแตกต่างกัน ถ้าสื่อสารใดมีกรอบแห่งการอ้างอิงคล้ายกันหรือใกล้เคียงกันจะทำให้การสื่อสารง่ายขึ้น และการสื่อสารจะมีประสิทธิผล เมื่อผู้ส่งสารสามารถส่งสารอย่างมีวัตถุประสงค์ชัดเจน ผ่านสื่อหรือช่องทางที่เหมาะสม ถึงผู้รับสารที่มีทักษะในการสื่อสารและมีวัตถุประสงค์สอดคล้องกัน ด้วยเหตุนี้ผู้ส่งสารและผู้รับสาร ควรเตรียมตัวและเตรียมการล่วงหน้า เพราะจะทำให้การสื่อสารราบรื่น สะดวก รวดเร็ว เป็นไปตามวัตถุประสงค์และสามารถแก้ไขได้ทันที่ หากจะเกิดอุปสรรคที่จุดใดจุดหนึ่ง โดยแนวคิดข้างต้นสอดคล้องกับผลการศึกษาของ Noknoi & Langthaekun, (2015) ที่ศึกษาเกี่ยวกับปัจจัยที่ส่งผลต่อประสิทธิภาพและประสิทธิภาพในการสื่อสาร และพบว่าจำเป็นอย่างยิ่งที่ผู้มีส่วนเกี่ยวข้องกับการสื่อสารในแต่ละครั้งหรือแต่ละเรื่อง จะต้องทำความเข้าใจกับองค์ประกอบในการสื่อสารในบริบทต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้อง เนื่องจากอาจส่งผลต่อความสำเร็จหรือความล้มเหลวของการสื่อสารครั้งนั้น ๆ

รายการอ้างอิง (Reference)

- เบญจรงค์ ธิระผลิกะ. (2020). วิถีวิทยาแบบชาติพันธุ์วรรณาดีจิตล: วิธีการในการศึกษาพื้นที่เสมือน. วารสารวิชาการ นวัตกรรมสื่อสารสังคม, 8(1), 76-88.
- ประไพพรรณ พึ่งฉิม. (๒๕๖๐). **ปริจเฉทการแถลงข่าวอื้อฉาวของบุคคลในวงการบันเทิงไทย : การศึกษาเชิงปริจเฉทวิเคราะห์และวิจัยปฏิบัติการศาสตร์**. ปริญญาอักษรศาสตรดุษฎีบัณฑิต จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- ศูนย์บริหารสถานการณ์แพร่ระบาดของโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019. (2563). **อำนาจหน้าที่**. สืบค้น 4 กันยายน 2564. จาก <https://www.mocovid.com/อำนาจหน้าที่>.

- Hymes, D. (1964). Models of interaction of language and social life. In J. Gumperz and D. Hymes. (Eds.). *Directions in sociolinguistics: The ethnography of communication*. (pp.35-71). New York: Holt, Rinehart, and Winston.
- Hymes, D. (2003). *Ethnography, linguistics, narrative inequality: Toward an understanding of voice*. Taylor & Francis.
- Kozinets, R. V. (2002). The field behind the screen: Using netnography for marketing research in online communities. *Journal of marketing research*, 39(1), 61-72.
- Kozinets, R. V. (2010). *Netnography: Doing ethnographic research online*. Sage publications.
- Noknoi, C. & Langthaekun, S. (2015). Community businesses and the successful human resource management strategies. *Modern Management Journal*. 13(1), 133-138.